

УДК 796.012.3/4:796.814:378

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ З РІЗНИХ ВИДІВ СПОРТУ

Григорій Грибан¹, Остап Скорий², Денис Опанчук¹, Назар Косенко¹

¹ Житомирський державний університет імені Івана Франка

² Поліський національний університет (м. Житомир)

Анотації:

Актуальність теми дослідження. Для забезпечення ефективного освітнього процесу у закладах вищої освіти необхідно орієнтуватися на всебічний комунікативний розвиток здобувачів, удосконалення їхніх мовленнєвих навичок і вмінь правильно й виразно передавати думки, зміцнення зв'язку змісту навчання з їхньою майбутньою професійною діяльністю. Професійно-комунікативна компетентність є дуже важливою для тренерів з різних видів спорту, оскільки їх діяльність безпосередньо пов'язана зі спілкуванням з учнями, батьками, колегами. Тому постала потреба навчання мови як засобу професійного спілкування, яка є необхідністю ґрунтовного формування комунікативної компетентності тренера для забезпечення професійного спілкування. **Мета** статті полягає в обґрунтуванні та реалізації педагогічних умов формування професійно-комунікативної компетентності у майбутніх тренерів з різних видів спорту. **Методи дослідження:** аналіз літературних джерел, педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, оцінювання знань з основної і вибіркової освітньої компоненти, педагогічний формувальний експеримент для оцінювання ефективності засобів формування професійно-комунікативної компетентності здобувачів, методи математичної статистики. Дослідження проводилися в ЖДУ ім. І. Франка у 2019-2021 роках, в якому взяло участь 63 здобувачі: експериментальна група (n=33) займалася за авторською методикою формування професійно-комунікативної компетентності, здобувачі контрольної групи (n=30) займалися за освітньою програмою університету. **Результати роботи та ключові висновки.** Формування професійно-комунікативних компетентностей майбутніх тренерів у процесі фахової підготовки було спрямовано на оволодіння здобувачами

Development of Professional and Communicative Competencies of Future Coaches in Various Sports

Relevance of the research topic. To ensure an effective educational process in higher education institutions, it is necessary to focus on the comprehensive communicative development of students, improving their speech skills and abilities to correctly and expressively convey thoughts, strengthening the connection of the content of training with their future professional activities. Professional communicative competence is very important for coaches in various sports, as their activities are directly related to communication with students, parents and colleagues. Therefore, there is a need to teach language as a means of professional communication which is necessary for a thorough formation of the communicative competence of the coach to ensure professional communication. **The purpose** of the article is to substantiate and implement pedagogical conditions for the formation of professional and communicative competence in future coaches in various sports. **Research methods:** analysis of literary sources, pedagogical observation, conversation, questioning, testing of knowledge assessment of the main and elective educational component, pedagogical formative experiment to evaluate the effectiveness of the means of forming professional and communicative competence of applicants, methods of mathematical statistics. The research was conducted at the Ivan Franko National University of Zhytomyr in 2019-2021, in which 63 applicants took part: the experimental group (n = 33) was engaged in the author's method of forming professional and communicative competence, applicants of the control group (n = 30) were engaged in the educational program of the university. **Results of work and key conclusions.** To develop and improve the professional and communicative competence of the future coach, it is necessary to create in the educational process of higher education institution such conditions that can provide: the full development of each of the elements of professional and communicative competence; conditions of a positive external environment and take into account the individual psychological characteristics of the future coach, his sports experience and level of culture. The formation of professional

IV. Науковий напрям

грунтовними знаннями, уміннями та навичками з дисциплін основної освітньої компоненти навчального плану. Застосовано такі форми підготовки, як лекції, практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота, виробнича практика, де було використано активні методи навчання та тренування спортсменів.

Ключові слова:

освітній процес, освітні компоненти, комунікативні компетентності, професійна комунікація, здобувачі.

and communicative competencies of future coaches in the process of professional training was aimed at mastering by the applicants of thorough knowledge, skills and abilities in the disciplines of the main educational component of the curriculum. Such forms of training as lectures, practical classes, individual and independent work, industrial practice were used where active methods of teaching and training of athletes were used.

educational process, educational components, communicative competencies, professional communication, applicants.

Постановка проблеми. Виховання, навчання та розвиток майбутнього тренера, здатного ефективно взаємодіяти з спортсменами в процесі тренувальної і змагальної діяльності та в повсякденному житті потребує особистості, яка володіє на високому рівні професійно-комунікативною компетентністю. Значущість професійно-комунікативної компетентності майбутнього тренера зростає у зв'язку з переходом навчання від впливу до взаємодії, від наполягання до взаєморозуміння, від монологу до діалогу. Тому важливою складовою професійної діяльності тренера є педагогічне спілкування, яке є засобом вирішення освітніх завдань і забезпечення виховного процесу під час взаємовідносин між тренером і учнями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Професійно-комунікативна компетентність тренера – це динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних, громадянських і вольових якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність тренера успішно здійснювати професійну діяльність на різних рівнях від дитячо-юнацьких спортивних шкіл до національних збірних команд країни. У професійній діяльності тренер виступає активним суб'єктом спілкування: передає та приймає інформацію від юних спортсменів, колег і батьків, установлює контакти з ними, будує взаємовідносини на основі діалогу, розуміє і сприймає внутрішній світ дитини, прагне до максимальної реалізації здібностей кожного спортсмена та забезпечення його емоційного комфорту в навчально-тренувальному процесі та спортивному колективі [2, 5, 13].

В літературних джерелах існують різні трактування професійно-комунікативної компетентності тренера, зокрема, як особистісне утворення, що виявляється у процесі педагогічної комунікації з учнями, батьками та колегами, як здатність застосовувати здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості для досягнення цілей та завдань навчання і виховання [4, 7, 10]. Професійна комунікація як специфічний процес взаємообміну інформацією у системі «тренер – спортсмен», є засобом здійснення професійної діяльності тренера, майстерність якого має ґрунтуватись з одного боку, на спеціальних професійних знаннях та різнобічних фахових уміннях, а з іншого – на вмінні здійснювати взаємообмін інформацією зі спортсменами, колегами, адміністрацією, працівниками спортивних організацій тощо, досягаючи певного взаєморозуміння у своїй діяльності. Успішність реалізації тренерської діяльності забезпечує компетентність у здійсненні комунікації, яка є інтегральним особистісним утворенням, що поєднує усвідомлене розуміння тренером цінності комунікативної діяльності, теоретичну і практичну готовність до її кваліфікованого виконання [1, 8, 10].

Професійно-комунікативна компетентність реалізується як система найрізноманітніших безпосередніх та опосередкованих зв'язків суб'єктів комунікації. Особливістю безпосередніх зв'язків суб'єктів комунікації є їх прямі контакти (з єдиними часовими, просторовими характеристиками): «тренер – спортсмен», «тренер – спортивний колектив чи команда», «тренер – тренер», «тренер – група тренерів», «тренер – представники адміністрації», «тренер – батьки спортсмена, представники громадськості, суб'єкти управління сферою фізичної культури і спорту, випадкові суб'єкти» тощо [4, 11].

Аналіз сучасної теорії комунікативної підготовки майбутніх тренерів, дозволяє стверджувати, що ще недостатньо вивчено та розроблено теоретичні засади формування у здобувачів комунікативної компетентності. Тому комунікативна компетентність як професійність висококваліфікованого тренера складається з таких компетенцій: мовленнєва (говоріння, розуміння, письмо); мовна (знання фонетики, графіки, орфографії, лексики, граматики); дискурсивна (комунікативні вміння, пов'язані з умовами реалізації окремих мовленнєвих функцій із застосуванням адекватних мовних моделей); соціокультурна та соціолінгвістична (знання, уміння використовувати у спілкуванні та пізнанні соціокультурні реалії); стратегічна (розвиток здатності майбутнього тренера до самостійного навчання і самовдосконалення, бажання спілкуватися, слухати, розуміти інших, адекватної оцінки та самооцінки) тощо [3, 6, 15]. Тобто професійно-комунікативна компетентність тренера має розглядатися як синтез знань, умінь, навичок, цінностей, досвіду, професійних особистих якостей, які набуваються під час навчання здобувача у закладі вищої освіти та практичної діяльності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та реалізації педагогічних умов формування професійно-комунікативної компетентності у майбутніх тренерів з різних видів спорту.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення мети дослідження нами використані такі методи: аналіз літературних джерел, педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, тестування оцінювання знань з основної і вибіркової освітньої компоненти, педагогічний формувальний експеримент для оцінювання ефективності засобів формування професійно-комунікативної компетентності здобувачів, методи математичної статистики для опрацювання цифрового матеріалу для аналізу достовірності результатів дослідження. Дослідження проводилися в Житомирському державному університеті імені Івана Франка у 2019-2021 роках, в якому взяло участь 63 здобувачі. У здобувачів експериментальної групи (n=33) професійно-комунікативна компетентність формувалася на основі авторської методики у процесі навчання; здобувачі контрольної групи (n=30) навчалися з існуючою освітньою програмою університету.

Результати дослідження і їх обговорення. Зміст формування професійно-комунікативних компетентностей майбутнього тренера можна розглядати як складний соціально-педагогічний феномен, що складається з декількох взаємопов'язаних компонентів (комунікативні настанови, знання, комунікативні вміння, які реалізуються при певних умовах і залежать від зовнішніх умов та внутрішніх чинників). Для розвитку та удосконалення професійно-комунікативної компетентності майбутнього тренера необхідно створити в освітньому процесі закладу вищої освіти такі умови, які здатні забезпечити: 1) повноцінний розвиток кожного з елементів професійно-комунікативної компетентності; 2) умови зовнішнього оточення (позитивний вплив соціального простору), так і врахувати внутрішні чинники (індивідуально-психологічні особливості майбутнього тренера, його спортивний досвід тощо); 3) рівень культури.

Формування професійно-комунікативних компетентностей здобувачів ми здійснювали в конкретному освітньому просторі з врахуванням культурних і моральних цінностей оточення, а саме: а) політико-правового, морального і соціокультурного розвитку суспільного оточення (національних традицій, особливостей етносу, соціокультурних особливостей) та професійного становлення (складу викладачів і тренерів, матеріально-технічного і науково-методичного забезпечення освітнього та тренувального процесу, специфіки та змісту обов'язкової і вибіркової компоненти освітньої програми); б) внутрішніх передумов, тобто суб'єктивних чинників: віку, статі, анатомо-фізіологічних здібностей, індивідуально-психологічних та інтелектуальних особливостей, рівня освіти, педагогічного і тренерського досвіду та кваліфікації професорсько-викладацького складу.

Професійно-комунікативні компетентності майбутніх тренерів формувалися у виконанні різних функцій. Навчально-тренувальна діяльність: оволодіння комунікативними знаннями, їх постійне оновлення та застосування на тренувальних заняттях через діалог та співпрацю. Виховна діяльність: формування у здобувачів комунікативних та моральних якостей, які забезпечують нормативну поведінку особистості в соціокультурному середовищі. Розвивальна діяльність: оволодіння етичними нормами і правилами поведінки та педагогічної комунікації. Життєзабезпечувальна діяльність: створення реальних умов для особистісної самореалізації, задоволення інформативних та комунікативних потреб здобувачів через збагачення інформації про культуру української мови. Соціалізуюча діяльність: підготовка до встановлення взаємних стосунків із колегами, колективом, тренерами і спортсменами, середовищем в якому проводиться тренувальна та змагальна діяльність (подолання бар'єрів спілкування та комунікації, відкритість та довіра, вибір оптимального стилю спілкування, запобігання й подолання перешкод у взаєморозумінні).

В процесі формувального педагогічного експерименту ми враховували, знання мови – рівень опанування професійною мовою, фаховою термінологією в сфері спорту. Із підвищенням рівня знань майбутніх тренерів підвищувалися вимоги і до спілкування. Для тренерів це означало вільно використовувати необхідні слова, вирази і команди у конкретних ситуаціях як навчально-тренувальної, так і змагальної діяльності, влучно добирати і вільно володіти лексикою видів спорту. Знання професійної термінології підвищує ефективність і якість спілкування, допомагає краще орієнтуватись у складних професійних ситуаціях та у контактах з колегами та учнями.

Формування професійно-комунікативних компетентностей майбутніх тренерів з різних видів спорту у процесі фахової підготовки було спрямовано на оволодіння здобувачами ґрунтовними знаннями, уміннями та навичками з дисциплін основної освітньої компоненти, а саме: 1) Основи професійної комунікації іноземною мовою; 2) Філософія науки; 3) Теорія та методика педагогічної діяльності; 4) Психологія педагогічної діяльності; 5) Професійна діяльність тренера; 6) Сучасні аспекти управлінської діяльності у сфері фізичної культури і спорту; 7) Теорія і методика спортивної підготовки; 8) Спортивна метрологія; 9) Анатомія положень та рухів; 10) Ергогенні засоби в спорті; 11) Олімпійський та професійний спорт; 12) Методика і методологія наукових досліджень; 13) Спортивні споруди і обладнання; 14) Творча робота з теорії і методики спортивного тренування; 15) Спортивно-педагогічне вдосконалення в різних видах спорту.

Для формування професійно-комунікативних компетентностей майбутніх тренерів нами застосовано такі форми підготовки, як лекції, практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота, виробнича практика, де було використано активні методи навчання та тренування юних спортсменів. У процесі оволодіння здобувачами знаннями, необхідними для виконання професійних функцій тренера з різних видів спорту, застосовано проблемні лекції. Так, при проведенні проблемних лекцій з дисциплін, які розкривали проблему специфіки професійної діяльності тренера, новий матеріал вводився як невідомий у формі проблемного завдання, яке необхідно було вирішити здобувачам. Перед викладенням матеріалу лекції за допомогою технічних засобів навчання застосовувався перегляд частини тренувального заняття в спортивній школі, після чого формулювалася проблема, яка спонукала здобувачів до пошуку суперечностей та шляхів їх вирішення шляхом комунікації з викладачем. Це сприяло формуванню знань, умінь та навичок здобувачів до спілкування, необхідного для виконання професійних функцій, підвищенню мотивації та активності майбутніх тренерів.

Побудова практичних, семінарських та самостійних занять за освітньою програмою передбачала формування професійних та комунікативних компетентностей майбутніх

тренерів. Розвиток інтегральної компетентності був спрямований на формування здатності майбутніх тренерів розв'язувати задачі дослідницького та інноваційного характеру у різних видах спорту. При цьому комунікативна компетентність майбутнього тренера була скерована на: орієнтацію спілкування в різних спортивних ситуаціях; використання знань і життєвого досвіду ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе та видозмін психічних станів, міжособистісних стосунків між спортсменами, тренерами та організаторами і суддями змагань; внутрішня регуляція комунікативних дій у ситуаціях міжособистісної взаємодії.

Формування професійно-комунікативної компетентності в процесі педагогічного експерименту було взаємопов'язано з розвитком у здобувачів загальних компетентностей, а саме: здатність діяти соціально, відповідально та свідомо під час професійної діяльності; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел та уміння її використання під час спілкування з спортсменами, батьками, колегами тощо; здатність до адаптації та дії в новій ситуації, володіння чітким мовленням; здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми використовуючи монолог та діалог; здатність генерувати нові ідеї та вміння їх донести до учнів; здатність розробляти плани тренувальної діяльності, тактичні схеми та управляти ними в різних ситуаціях змагальної діяльності; здатність мотивувати юних спортсменів, тренерів, колег рухатися до спільної мети тощо.

Спеціальні фахові компетентності також формувалися тісно з комунікативними і це був єдиний спільний процес. Основною формою організації таких навчань були практичні заняття, мета яких полягала в: повторенні й поглибленні знань здобувачів з української і англійської мови, основ риторики, стилістики, лінгвістики тексту; ознайомленні з поняттями, термінами та термінологією з теорії і методики фізичного виховання та видів спорту; формуванні вмінь працювати з термінологічними спортивними словниками; розвитку професійного спілкування, уживання термінології відповідно до мовленнєвих ситуацій тощо.

Найважливішими із фахових компетентностей були: здатність до критичного осмислення проблем у різних видах спорту, оригінального мислення та проведення досліджень; здатність розробляти та реалізовувати інноваційні проекти у різних видах спорту; здатність управляти робочими або навчально-тренувальними процесами у спорті; здатність розв'язувати проблеми у спорті в новому середовищі, неповної або обмеженої інформації, соціальної та етичної відповідальності; здатність до самоосвіти, самовдосконалення та саморефлексії для успішної професіоналізації у різних видах спорту; здатність планувати, організовувати та здійснювати самостійні наукові дослідження у різних видах спорту; здатність впроваджувати у практичну діяльність результати наукових досліджень, спрямованих на вирішення завдань підготовки в спорті; усвідомлювати принципи професійної та спортивної етики і необхідність їх дотримання.

Для оволодіння професійно-комунікативними компетентностями від здобувачів вимагалось: аналізувати особливості, протиріччя та перспективи розвитку сучасних видів спорту; приймати ефективні рішення щодо вирішення проблем в різних видах спорту, генерувати та порівнювати альтернативи, оцінювати ризики та ресурсні потреби; вільно обговорювати результати професійної діяльності, досліджень та інноваційних проектів в різних видах спорту державною та іноземною мовами усно і письмово; зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань спорту до фахівців спортсменів; відшуковувати необхідну інформацію у науковій літературі, базах даних та аналізувати і її оцінювати; застосовувати сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення, методи статистичного аналізу даних для розв'язання складних завдань у різних видах спорту.

IV. Науковий напрям

Проведений констатувальний експеримент показав, що високий рівень сформованості професійно-комунікативної компетентності мають лише 6,1–6,7 % майбутніх тренерів з різних видів спорту, середній – 33,3 %, низький – 60,0–66,6 % (табл. 1). Впровадження засобів формування професійно-комунікативної компетентності в освітній процес майбутніх тренерів з різних видів спорту та створення комунікативно-орієнтованого освітнього середовища в експериментальній групі призвело до значного зростання здобувачів з високим рівнем (15,2 %), середнім (51,5 %) та низьким (33,3 %). У контрольній групі суттєвих змін не відбулося.

Таблиця 1

Рівні професійно-комунікативної компетентності майбутніх тренерів з різних видів спорту в педагогічному формуальному експерименті (у %)

Рівні професійно-комунікативної компетентності	Експериментальна група (n=33)				Контрольна група (n=30)			
	до експерименту		після експерименту		до експерименту		після експерименту	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий	2	6,1	5	15,2	2	6,7	2	6,7
Середній	11	33,3	17	51,5	10	33,3	12	40,0
Низький	20	60,6	11	33,3	18	60,0	16	53,3

Впроваджені засоби формування професійно-комунікативної компетентності тренерів призвели до значного зростання рівня опанування системи теоретичних знань у різних видах спорту і дисциплінах обов'язкової та вибіркової освітніх компонент, методики проведення навчальних занять. Різниця до експерименту і по його завершенні становила: за обов'язковими компонентами освітньої програми – 27,74 бала за різниці достовірності $P < 0,001$ та за вибічковими компонентами – 25,92 бала при $P < 0,001$ (табл. 2). Дослідження підтвердили, що теоретичні знання стали основою для активізації свідомості здобувачів і визначили рівень їх потреб до оволодіння професійно-комунікативними компетентностями. Засвоєння теоретичних знань стимулювало здобувачів до аналізу фактів, їх узагальнення та висновків, активізувало їхню здатність до ретроспективного пошуку інформації, її систематизації, аналізу і синтезу, накопичення індивідуального інформаційного досвіду. Окрім того, опанування теоретичного розділу залучає здобувачів до пізнання цінностей спорту, розвиває і формує культурний потенціал особистості здобувача, розширює його світогляд, підвищує духовність, сприяє формуванню активної життєвої позиції та удосконалення своїх мовленнєвих можливостей під час спілкування з учнями, батьками та своїми колегами.

Таблиця 2

Динаміка формування теоретичних знань з професійно-комунікативних компетентностей у майбутніх тренерів з різних видів спорту впродовж педагогічного формуального експерименту (n=33, у балах)

Компоненти освітньої програми	До експерименту	Після експерименту	Різниця	Достовірність різниці	
	$\bar{X} \pm \sigma$	$\bar{X} \pm \sigma$	$\sigma \bar{X}$	t	P
Обов'язкові	53,4 ± 6,41	81,14 ± 7,63	27,74	4,52	□0,001
Вибіркові	51,73 ± 7,13	77,65 ± 7,56	25,92	4,17	□0,001

Дискусія. Аналіз та порівняння результатів наукових досліджень різних вчених свідчить, що дослідженню сутності базових понять «професійно-комунікативна компетентність», «компетенція», «компетентність», «мовленнєва компетенція», «професійна компетентність», «професійна мовленнєва компетентність», «професійно мовленнєва компетентність тренера» присвячено значну частину наукових досліджень фахівців [2, 3, 5, 7, 14 та ін.]. Слід зазначити, що мовленнєва компетентність – це інтегральна якість

фахівця, що сприяє його соціалізації, виявляється в здатності та готовності до користування мовними засобами, закономірностями їх функціонування для побудови та розуміння мовленнєвих висловлювань [3]. Дефініцію «*професійно-комунікативна компетентність майбутнього тренера з різних видів спорту*» можна розглянути як інтегральну якість здобувача, яка виявляється в загальній здатності та готовності до користування мовою, закономірностями її функціонування для побудови та розуміння мовленнєвого висловлювання в контексті спілкування з учнями під час тренувань та спортивних заходів у позаурочний час.

Володіння комунікативними навичками, компетентністю у спілкуванні допомагає сучасному фахівцеві виявити себе освіченою, інтелігентною людиною, сприяє кар'єрному росту і розвитку власної особистості. На думку Е. Мерманн, «саме комунікативні здібності людини, те, наскільки вона здатна відправляти та сприймати різні інформаційні повідомлення, в більшості випадків визначають її успішність в роботі і в особистому житті» [9, с. 14].

Вивчення питань, пов'язаних з комунікативною компетентністю показує, що в літературних джерелах немає єдиної точки зору з цього питання. Безперечним є твердження, що мовленнєва культура – це компонент загальної культури людини, її інтелектуального розвитку. Знання рідної мови, норм її застосування – наразі це не тільки ознака культурного розвитку людини, а й умова її успішної кар'єрної діяльності. Тому одним із пріоритетних напрямів вивчення мови є орієнтація на формування мовленнєвої компетентності у сфері професійного спілкування.

Висновки.

1. Аналіз наукової літератури з теми дослідження дав можливість проаналізувати різні погляди на тлумачення поняття «комунікативна компетентність» та розглянути зміст поняття «професійно-комунікативна компетентність майбутніх тренерів з різних видів спорту» як інтегральну якість здобувача, що виявляється в загальній здатності та готовності до користування засобами мови, закономірностями їх функціонування для побудови та розуміння мовленнєвого висловлювання в контексті майбутньої професійної діяльності тренера зі спорту.

2. Ефективність формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх тренерів з різних видів спорту залежить від урахування загальнодидактичних і специфічних принципів, змісту навчання та науково-методичного супроводу, інтерактивності навчання, моделювання відібраного змісту навчання з метою формування професійної комунікації та спрямованості освітнього процесу, використання комунікативної практики для засвоєння теорії мови і мовлення, ефективних форм навчання (комунікативний тренінг, самостійна робота, практичні заняття), продуктивних методів та засобів навчання.

3. Проведений педагогічний формувальний експеримент підтвердив ефективність запропонованих засобів формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх тренерів з різних видів спорту: до здобувачів з високим рівнем сформованості професійно-комунікативної компетентності в експериментальній групі віднесено 15,2 %, до середнього – 51,5 %, низького – 33,3 % здобувачів. У той же час у контрольній групі показники отримані суттєво нижчі, а саме: з високим рівнем 6,7 %, середнім – 40,0 %, низьким – 53,3 %. Окрім того, суттєво в експериментальній групі покращилися спеціальні знання за обов'язковими компонентами освітньої програми на 27,74 бала за різниці достовірності $P < 0,001$ та за вибірковими компонентами на 25,92 бала при $P < 0,001$. Педагогічний формувальний експеримент підтвердив, що рівень сформованості професійно-комунікативної компетентності майбутніх тренерів з різних видів спорту суттєво підвищився, тоді як у здобувачів контрольних груп немає суттєвих змін.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на удосконалення методики формування професійно-комунікативної компетентності здобувачів ЗВО.

Список літературних джерел

1. Беседа Н. А. Развитие навыков конструктивного сплуквання в майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (тренінг для студентів). Імідж сучасного педагога. 2015. № 2. С. 66 – 68.
2. Богдан Ж., Середя Н., Солодовник Т. Формування комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти: монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 262 с.
3. Вигранка Т. В. Мовленнєва компетентність як базовий показник професійної компетенції майбутніх викладачів. Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 16–7 грудня 2016). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2016. С. 63–64.
4. Жук Н. А. Формування та розвиток комунікативної компетентності патрульних поліцейських в їх професійній діяльності. KELM. 2020. № 3(31). С. 289–294.
5. Касярум К.В. Комунікативна компетентність викладача вищої школи. Наукова скарбниця освіти Донеччини. 2015. №2 (15). С. 24–27.
6. Кондрацька Г.Д. Методологічні основи формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх фахівців з фізичного виховання у вищих навчальних закладах освіти. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова : зб. наукових праць. За ред. О.В. Тимошенка. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Випуск 5 К (86) 17. С. 159–162.
7. Конох, А. П. Професійна педагогічна компетентність майбутніх фахівців фізичної культури і туризму. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету, 1(12), 2014. С. 180–183.
8. Кравченко-Дзондза О. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності студентів. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2016. № 1. С. 98–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_1_21.
9. Мерманн Э. Коммуникация и коммуникабельность: практ. реком. для открытой коммуникации. пер. с нем. Е. И. Высочиновой. Харьков: Гуманитарный Центр, 2007. 292 с.
10. Писаревський І.М. Професійно-комунікативна компетентність (в туризмі): підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2017. 175 с.
11. Равчина Т. Організація навчального процесу у вищій школі як діалогу викладача і студентів. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2016. Вип. 30. С. 24–32.
12. Слободяник Н. В. Сплуквання як основа психолого-педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Psychological journal. 2018. № 4 (14). С. 206–216. doi: 10.31108/2018vol14iss4.
13. Стеценко Н. М. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця.

References

1. Colloquium N. A. Progressus ad artes communicationis aedificandas in futuris specialibus in rehabilitatione physica (exercitatio pro studentibus). Imago magistri moderni. 2015. N. 2. P. 66-68.
2. Bohdan Zh., Sereda N., Solodovnyk T. Institutio competentiae communicativae alumnorum institutionum superiorum educationis: monograph. Kharkiv: Matriiti Typographiae Domus, 2020. 262 p.
3. Vygranka T. V. Orationis competentia tamquam index fundamentalis competentiae professionalis futurorum doctorum. Psychologia et paedagogia in hodierno stadio evolutionis scientiarum: quaestiones theoriae et praxis theologicae: materiae internationalis. scientia et usu conf. (Odesa, Decembris 16-7, 2016). Odesa: NGO "Fundatio Paedagogiae Australis", 2016. P. 63-64.
4. Zhuk N. A. Institutio et progressus communicativae competentiae circuitus praefecti vigilum in actionibus professionalibus suis. KELM. 2020. N. 3(31). P. 289-294.
5. Kasyarum K.V. Competentia communicativa magistri scholae superioris. De thesauro scientifico educationis regionis Donetsk. 2015. No. 2 (15). P. 24-27.
6. Kondratska G.D. Fundamenta methodologica formationis orationis professionalis in cultura futurorum specialium in educatione physica in altioribus institutionibus educationis. Acta scientifica Universitatis Paedagogicae Nationalis ab M.P. Drahomanova: coll. opera scientifica. Sub editione O.V. Tymoshenko Kyiv: Department of the NPU named after M.P. Dragomanova, 2017. Part 5 K (86) 17. P. 159-162.
7. Konoh, A.P. Professio paedagogica competentia futurorum specialium in physica cultura et voluptuaria. Scientific Bulletin of the Melitopol State Pedagogical University, 1(12), 2014. P. 180-183.
8. Kravchenko-Dzondza O. Condiciones paedagogicae pro formatione studentium competentiae communicativae. Nomenclator scientificus universitatis nationalis Mykolaiv nuncupatus ab V. O. Sukhomlynskyi. Series: Pedagogica. 2016. N. 1. P. 98-103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_1_21.
9. Mehrmann E. Communicatio et communicabilitas: praxis. flumen pro communicatione aperta. trans. cum German E. I. Vysochnova. Kharkiv: Humanitarian Centre, 2007. 292 p.
10. Pisarevskyi I.M. Competentiae professionalis et communicativae (in voluptuario): artem. Kharkiv: XNUMX nominatur O. M. Beketova. 2017. 175 p.
11. Ravchyna T. Organizatio processus scholastici in superiori educatione sicut dialogus inter magistrum et discipulos. Nomenclator Universitatis Leopoliensis. Series paedagogica. 2016. Exitus 30. P. 24-32.
12. Slobodanyk N. V. Communicatio quasi fundamentum psychologikum et pedagogicum commercium subditorum processus paedagogici. Acta Psychologica. 2018. No. 4 (14). P. 206-216. doi: 10.31108/2018vol14iss4.
13. Stetsenko N.M. Competentia communicativa ut pars institutionis professionalis hodierni specialist. Almanac

Педагогічний альманах. 2016. Вип. 29. С. 185–191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2016_29_31.

14. Черезова І. О. Комунікативна компетентність як інтегральна якість особистості. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2014. Вип. 1. Т. 1. С. 103–107.

15. Vardanian A. O. Theoretical basis of the formation process of a professional foreign language communicative competence of students of medical higher educational institutions. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2016. № 88. P. 55–59.

Paedagogica. 2016. Exitus 29. P. 185–191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2016_29_31.

14. Cherezova I. O. Competentia communicativa ut integra qualitas personalitatis. *Bulletin scientificum Universitatis Civitatis Kherson. Series: Scientiae Psychologicae*. 2014. Issue 1. Vol, 1. P. 103 – 107.

15. Vardanian A. O. Theoretical basis of the formation process of a professional foreign language communicative competence of students of medical higher educational institutions. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2016. № 88. P. 55–59.

DOI: [https://doi.org/10.31652/2071-5285-2022-14\(33\)-135-143](https://doi.org/10.31652/2071-5285-2022-14(33)-135-143)

Відомості про авторів:

Грибан Г. П.; orcid.org/0000-0002-9049-1485; gribang@ukr.net; Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна.

Скорий О. С.; orcid.org/0000-0001-7876-1377; ostapkfv@gmail.com; Поліський національний університет; Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна.

Опанчук Д. Р.; orcid.org/0000-0002-0904-4021; gribang@ukr.net; Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна.

Косенко Н. В.; orcid.org/0000-0002-7929-6427; gribang@ukr.net; Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна.